

ویژگیهای عمده بیمه‌نامه‌های پیمانکاری و نصب^۱

ترجمه محمود دریابار

۱. تفاوت در متن بیمه‌نامه‌ها

در متون بیمه‌نامه‌های پیمانکاری و نصب، تفاوت‌های زیادی وجود دارد. این تفاوتها تا اندازه‌ای معلول اختلاف در مقاصد و تا حدودی ناشی از این واقعیت است که اشخاص مختلف، مقاصد خود را با عبارتهای متفاوت بیان می‌کنند.

تفاوتهایی از این قبیل، به‌ویژه موارد مربوط به حدود پوشش بیمه‌ای که قرار است عرضه شود، در دنیای رقابت اجتناب‌ناپذیر است. بیمه‌نامه‌های پیمانکاری در غالب موارد، طبق مشخصاتی که بیمه‌گذار یا مشاوران وی ارائه می‌کنند تنظیم می‌شود. حتی ممکن است مشاوران، پیش‌نویس بیمه‌نامه را خود تهیه کنند. حدود پوشش تا اندازه‌ی زیادی از شرایط قرارداد پیمانکاری و نیز شیوه‌های متداول در بازاری که ریسک در آن قرار دارد یا در آن بیمه می‌شود تأثیر می‌پذیرد. تفاوت در شیوه بیان مقصودی معین، نامطلوب و زیانبار است، به‌ویژه اگر موجب گمراهی خواننده شود یا در تلاش وی به منظور کشف تفسیر صحیح متن (تفسیر حقوقی)، مشکلات و تردیدهای ناخواسته‌ای ایجاد کند. از دیگر سو، در صورت بروز خسارت، اغلب تهیه‌کننده پیش‌نویس است که پیش از همه متضرر می‌شود چرا که برملا شدن این واقعیت که بیمه‌نامه به هنگام صدور غلط داشته است به اعتبار وی لطمه وارد می‌آورد؛ هنگامی که بیمه‌نامه را فرد غیرمتخصصی، یا حتی کارشناسی که با مشخصات قراردادی معینی آشنایی ندارد صادر می‌کند، اجتناب از بروز اشتباه بعید می‌نماید.

در زمان بروز خسارت، یعنی پس از مراحل تنظیم حدود پوشش، تهیه متن و صدور بیمه‌نامه، بسا اتفاق می‌افتد که یکی از طرفین معتقد باشد که حقی که به موجب مفاد بیمه‌نامه به وی تعلق می‌گیرد از آنچه وی در تحصیل بیمه‌نامه مدنظر داشته فراتر می‌رود، و باید تصمیم بگیرد که از چنان حقی صرف‌نظر کند یا خیر. در اینجا مسأله این نیست که اجازه داده شود منافع بر اصول عالی اخلاقی پیشی گیرد. همچنین این نکته که برای بیان مقصودی مشخص، واژه‌های نادرست برگزیده شده، در همه موارد مصداق ندارد. در واقع ممکن است مشکل این باشد که

مقصود یکی از طرفین فی نفسه مبهم بوده است و همان باعث راه یافتن «غلط» در متن بیمه‌نامه شده که کشف آن تا زمان بروز خسارت و اعمال دقت و تمرکز بر روی آنچه «موردنظر» بوده یا نبوده است، به عهده تعویق می‌افتد.

در صورت بروز اختلاف در تفسیر متن بیمه‌نامه، این احتمال وجود دارد که رأی مرجع داوری یا دادگاه، از کشوری به کشور دیگر متفاوت باشد. حتی در انگلستان که احتمالاً بیمه‌پیمانکاری در مقایسه با دیگر کشورها، در آنجا رشد سریعتری داشته، قوانین موضوعه در خصوص تفسیر اصطلاحات مربوط به چنین بیمه‌ای معدود است.

۲. ساختار بیمه‌نامه و نکات اصلی آن

بیمه‌نامه‌ای که پوشش نسبتاً گسترده‌ای عرضه می‌دارد، ممکن است از بخش‌های زیر تشکیل شده باشد:

الف) بخش اموال

زیان یا خسارت وارده را در موارد زیر پوشش می‌دهد:

- کارهای قراردادی

- ماشین‌آلات و تجهیزات ساختمانی

- اموال موجود کارفرما

ب) بخش مسؤلیت

مسؤلیت پیمانکار را برای پرداخت غرامت در موارد زیر بیمه می‌کند:

- جرح بدنی

- خسارت‌های مادی

پ) بخش خسارت‌های تبعی

پوشش این بخش زیان‌های تبعی ناشی از زیان یا خسارت وارده به اموال موجود کارفرما را شامل می‌شود.

ت) جدول مشخصات بیمه‌نامه

ث) استثنایات عمومی

ج) شرایط عمومی

چ) شرط یا شرط‌های تفسیری

بخش‌های (الف) تا (ث)، شرح ریسک و حدود پوشش را شامل می‌شود. بخش (ج) ناظر است بر حقوق طرفین بابت حق بیمه، مراحل رسیدگی به خسارت، اختلافها و هر موضوعی که ممکن است عملکرد قرارداد بیمه را به نحوی تحت تأثیر قرار دهد. بسیاری از بیمه‌نامه‌ها با مقدمه آغاز می‌شوند اما موضوعاتی که در مقدمه عنوان می‌شود، با سهولت بیشتری در شرایط

عمومی بیمه‌نامه نیز قابل ذکر است، لذا ترتیب اخیر بر شیوه قبلی رجحان دارد. در بسیاری از بیمه‌نامه‌ها، به‌منظور تعریف برخی از واژه‌ها و اصطلاحات مورد استفاده در بیمه‌نامه، بخش (چ) نیز افزوده می‌شود.

۳. شرط تأمین پوشش (بیمه اموال)

بخش اموال بیمه‌نامه مشتمل بر شرطی است که به موجب آن، و مشروط به رعایت حدود و استثنائات مذکور در سایر بخشهای بیمه‌نامه، غرامت بیمه‌گذار در قبال زیان یا خسارت وارده به اموال بیمه شده در طی مدت بیمه، در کارگاه یا کارگاههای مورد قرارداد یا هر محل دیگری که ممکن است در بیمه‌نامه مشخص شود، جبران می‌گردد. برخی از شرایط بیمه، از طریق مشخص کردن تعداد خطرهای بیمه شده، پوشش محدودتری را عرضه می‌کنند و به‌عکس، در پاره‌ای موارد، امکان تأمین پوشش گسترده‌تر نیز وجود دارد.

شرط تأمین پوشش، مهمترین شرط در بیمه‌نامه است، چه این شرط در حکم اساس و بنیان دیگر بخشهای بیمه‌نامه است. به موجب این شرط حدود تعهدات بیمه‌گر مشخص می‌شود و از این رو لازم است که اصطلاحات و عبارتهای آن یک به یک مورد بررسی قرار گیرد.

۴. غرامت^۲ (بیمه اموال)

جبران «غرامت»، ماهیت شرط تأمین پوشش را تشکیل می‌دهد. گاهی در خصوص اینکه برای بیمه‌گر، کدام زیان یا هزینه جبران‌پذیر است و کدام جبران‌ناپذیر، تردیدهایی بروز می‌کند.

غرامت در قبال زیان یا خسارت وارده به اموال مشتمل است بر:

الف) غرامت در قبال زیان فیزیکی اموال که برحسب هزینه بازگرداندن مورد بیمه خسارت دیده برگشت به وضعیت لحظه قبل از حادثه محاسبه می‌شود. این همان غرامتی است که جبران آن موضوع بخش اموال بیمه‌نامه است.

ب) غرامت زیانهای تبعی از قبیل افزایش هزینه کارگر در اثر بروز خسارت فیزیکی اموال، مشمول تأمین موضوع بخش اموال نیست و از این رو صراحتاً استثنا می‌شود. ممکن است شرط تأمین پوشش محدودکننده باشد که در این صورت قید استثنای زیانهای تبعی در بیمه‌نامه غیرضروری می‌شود.

هزینه بازگرداندن اموال خسارت دیده به وضعیت قبل از حادثه، شامل برخی هزینه‌های معین و هزینه‌های عمومی برای اعلام خسارت، تهیه گزارش، اتخاذ تدبیرهای احتیاطی و انجام سایر هزینه‌های اداری لازم می‌شود. در بازار، پرداخت هزینه‌هایی از این قبیل، متداول نیست، لذا توصیه می‌شود که به‌طور صریح جزو استثنائات بیمه‌نامه ذکر شود.

چنانچه عملیات تعمیر مورد بیمه خسارت دیده را بیمه گذار انجام دهد، باید توجه داشت که وی بنابه تعهدات خود مبادرت بدین کار می نماید چرا که برای او انجام کار دیگر در عوض کار تعمیر، متضمن سود خواهد بود. لذا چنانچه از سود متعلق به انجام عملیات تعمیر صرف نظر کند و هزینه عمومی مربوط نیز جبران نشود، بیمه گذار غرامت کامل دریافت نکرده است. در این گونه موارد، به منظور اجتناب از بروز اختلاف نظر، راه حل آن است که مبنای محاسبه غرامت کامل بدو مورد توافق قرار گیرد. ضمناً باید در نظر داشت که هزینه های بیمه گذار برای انجام کار تعمیر، شامل سود و هزینه های عمومی عادی، احتمالاً کمتر از هزینه استخدام پیمانکار دیگر خواهد بود. این امکان نیز وجود دارد که طرفین توافق کنند که مبنای تسویه خسارت به نحوی باشد که مستلزم جبران غرامت کامل نباشد.

هزینه تعمیرات به زمان و نحوه انجام آن وابسته است. به منظور صرفه جویی در وقت، ممکن است حمل قطعات تعویضی به جای زمین از طریق هوا صورت پذیرد و کارگران در ساعتهای غیرعادی نیز به کار گمارده شوند که در این صورت دستمزد آنان معادل ساعتهای معمول کار نخواهد بود. روش انجام تعمیرات نیز ممکن است برطبق استاندارد کامل یا هر استاندارد قابل قبول دیگری باشد. پیش بینی این موارد به هنگام صدور بیمه نامه می تواند موجب کاهش احتمال بروز اختلاف در زمان وقوع خسارت باشد.

غرامت قابل پرداخت در قبال زیان یا خسارت وارده در طی مدت بیمه، هزینه های بیمه گذار را برای پیشگیری یا کاهش دامنه زیان یا خسارت در زمان وقوع حادثه شامل نمی شود. پوشش هزینه هایی از این قبیل ممکن است از طریق افزودن شرطی به صورت زیر تأمین شود:

«اگر بیمه گذار یا شخص دیگری از جانب وی، در پی وقوع حادثه ای، به منظور کاهش زیان یا خسارت وارده به مورد بیمه ناشی از وقوع حادثه به نحوی قابل قبول هزینه ای صرف کند، به موجب این بیمه نامه زیان یا خسارتی که از این طریق برطرف شده، در حکم خسارتی خواهد بود که حقیقتاً به وقوع پیوسته است و هزینه مربوط جزو هزینه تعمیر مورد بیمه منظور خواهد شد، با این شرط که مسؤولیت بیمه گران در قبال چنین هزینه ای از منافی که در اثر صرف هزینه مذکور عاید بیمه گر می شود، تجاوز نکند.»

بسیاری از بیمه گران از تأمین چنین پوششی سر باز می زنند. چه بر این باورند که حتی صاحبان اموالی که بیمه نشده است نیز بنابه انگیزه ای طبیعی به منظور پیشگیری از وقوع خسارت یا کاهش دامنه آن اقدامهای احتیاطی لازم را معمول می دارند. بر این اساس، شرطی در بیمه نامه گنجانده شده است که به موجب آن بیمه گذار ملزم می شود که نهایت سعی خود را مبذول دارد و وجود بیمه عزم وی را از این بابت سست نکند. در مقابل، گروهی از بیمه گران ضمن تأمین پوشش مورد بحث چنین استدلال می کنند که به هنگام وقوع خسارت و زمانی که

مورد بیمه در معرض خطر قرار دارد، هرگونه هزینه‌ای که بیمه‌گذار در جهت کاهش پیامدهای طبیعی حادثه متقبل می‌شود، ماهیتاً نوعی فداکاری در جهت منافع بیمه‌گر است. متقابلاً، بیمه‌گذار امید آن دارد که بیمه‌گر غرامت وی را به‌طور کامل جبران کند. گذشته از این محتمل است که در صورت افعال بیمه‌گذار در تلاش به منظور کاهش دامنه خسارت، میزان خسارت قابل پرداخت تحت شرایط بیمه‌نامه افزایش یابد. دلیل این امر آن است که به دنبال وقوع حادثه اولیه اثبات اینکه چه اقدامهایی در لحظه قبل از حادثه ممکن بود یا می‌بایست به نفع بیمه‌گر انجام می‌گرفت به سادگی میسر نیست. به‌رحال مدلول این شرط در جهت هدف بیمه است، از آن رو که غرامت بیمه‌گذار را در قبال پیامدهای وقوع حادثه جبران می‌کند. بدین قرار، شایسته است که در صورت تأمین این پوشش، آن را جزو بخشی از بیمه اموال ذکر کنند و همواره در نظر داشته باشند که در صورت نبود این شرط، جبران کل غرامت ممکن نیست.

در صورتی که به‌رغم وقوع حادثه و وارد آمدن زیان یا خسارت به اموال، هیچ‌گونه زیان یا خسارتی متوجه بیمه‌گذار نشده باشد، هیچ‌گونه غرامتی نیز به وی پرداخت نخواهد شد. چنانچه در متن شرط تأمین پوشش، گستره و ابعاد «غرامت» به دقت مورد توجه قرار نگیرد، به هنگام وقوع حادثه، بروز سوء تفاهم، مشاجره و اختلاف نظر گریزناپذیر خواهد بود.

۵. زیان یا خسارت اموال بیمه شده

در پاره‌ای موارد درخصوص معانی این واژه‌ها، که در شرط تأمین پوشش در بخش اموال بیمه‌نامه به کار برده شده‌اند، تردیدهایی بروز می‌کند. حدود معانی این واژه‌ها کجاست، و آیا برای ارائه و تأمین پوشش موردنظر بیمه‌گر، از دقت و صراحت لازم برخوردارند؟ در این باره، موارد زیر را بررسی و مشخص کنید که آیا می‌توان آنها را به‌عنوان نمونه‌هایی از زیان یا خسارت وارده به مورد بیمه (کارهای قراردادی، ماشین‌آلات و تجهیزات ساختمانی، یا اموال موجود متعلق به کارفرما) تلقی کرد یا خیر.

الف) بعد از گودبرداری، دیواره‌های آن ریزش کنند.

ب) بعد از گودبرداری، اشیایی از خارج از کارگاه مورد قرارداد به داخل محل گودبرداری سقوط کنند.

پ) بعد از گودبرداری، شامل آبدیسی، پمپهای آب خراب شود و ارتفاع آب در محل گودبرداری از حد مجاز بالاتر رود.

ت) درست بعد از آغاز عملیات مقدماتی تسطیح زمین، آب رودخانه مجاور بالا آید و سیلاب زمینهای اطراف و کارگاه را دربرگیرد و موجب آب‌شکستگی و جمع شدن گل و لای، قطعه سنگهای بزرگ، درختان از ریشه برآمده و غیره در محل کارگاه شود.

ث) از چرخهای یک کامیون بر روی بخشی از جاده که به تازگی ساخته شده، گل پاشیده شود.
 ج) پیمانکار از نقشه درست سر در نیاورد و کارهای قراردادی را به طرز صحیح سوار نکند یا به طرز صحیح اما در محلی غیر از محل اصلی آن سوار کند (اشتباه در اجرای طرح طبق نقشه).
 چ) کارهای قراردادی تکمیل شده شامل قسمتی باشد که به هنگام کار گذاشتن معیوب باشد، اما پس از کار گذاشتن سبب بروز خرابی نشود و به دیگر قسمتها نیز آسیب وارد نسازد.
 ح) مورد اخیر تکرار شود اما این بار قسمت معیوب خراب شود و در اثر خرابی آن به دیگر قسمتها نیز خسارت وارد آید.

خ) بولدوزری به داخل گودالی سقوط کند، لکن آسیبی به آن وارد نیاید اما لازم باشد که با استفاده از جرثقیلی که صرفاً بدین منظور کرایه می شود، بیرون کشیده شود.
 د) در کارگاه ساختمانی و در محل احداث ساختمانهای اداری که نیمی از آن ساخته شده مصالح آوار تلبار شود و بخشی از آن به قدری به کارهای قراردادی نزدیک باشد که عملاً تداوم عملیات اجرایی و پیشرفت کار را مختل سازد.

درخصوص موارد (الف) تا (د)، پرسشهای زیر را می توان مطرح کرد:
 در بندهای (الف)، (ب) و (پ)، آیا می توان گودبرداری را جزو «اموال» و پرشدن آن را «زیان یا خسارت» تلقی کرد؟

در بند (ت)، «زیان یا خسارت وارده به کارهای قراردادی» تا چه میزان است؟
 در بند (ث)، آیا پاشیده شدن مقدار کمی گل بر روی جاده را می توان «خسارت» به شمار آورد؟
 در بندهای (ج)، (چ) و (ح)، آیا نقص موجود، «زیان یا خسارت» به حساب می آید؟
 در بند (ح)، آیا به طور طبیعی خراب شدن، «خسارت» محسوب می شود؟
 در بند (خ)، آیا هیچ گونه زیان یا خسارتی به بولدوزر وارد نیامده است؟
 در بند (د)، آیا به کارهای قراردادی زیان یا خسارتی وارد آمده است؟
 هرچند اصطلاحات یک بیمه نامه فقط در متن همان بیمه نامه و مشخصاً در شرایط بروز حادثه ای که تحت بیمه نامه منجر به اعلام خسارت شود تفسیرپذیر است، با وجود این، تردید نمی توان داشت که بررسی معانی معمول واژه ها در جای خود خالی از فایده نیست.

۵-۱. اموال

در بندهای (الف) (ب) و (پ)، تردیدی نیست که زمین گودبرداری شده، جزو اموال به شمار می آید اما پرسش این است که آیا زمین یا هر بخش از آن مشمول عنوان «کارهای قراردادی» و به تبع آن تحت پوشش است یا آنکه جزو اموالی است که بیمه نمی شود؟ پاسخ آن است که وضع زمین و شکل و حجم گودبرداری، حاصل کارهای قراردادی انجام شده به منظور اجرای قرارداد یا تشکیل دهنده کارهای قراردادی است، لذا تحت شمول تعریف ارائه شده از کارهای قراردادی در

متن بیمه‌نامه قرار می‌گیرد. این از جمله مواردی است که در آن اموال موجود در جهت تأمین خواسته‌های کارفرما تغییر و در نتیجه ارزش آن افزایش می‌یابد. این تغییر، جزئی از کارهای قراردادی اجرا شده است که نه فقط از طریق هزینه‌های انجام شده بلکه از طریق افزایش ارزش زمین متعلق به کارفرما اثبات شدنی است.

۲-۵. خسارت

در بندهای (الف)، (ب) و (پ)، تغییرات ناخواسته‌ای که در وضعیت فیزیکی کارهای قراردادی بروز کرده است، به وضوح تشکیل خسارت می‌دهد. اینکه آیا در بیمه‌نامه پرداخت غرامت در مقابل این قبیل خسارتها پیش‌بینی شده است یا نه، به قسمتهای دیگر بیمه‌نامه وابسته است. مثلاً، ممکن است در بند (پ)، بیمه‌گذار هیچ‌گونه زبانی متحمل نشده باشد و لذا تحت مقررات شرط تأمین پوشش نمی‌توان ادعای غرامت کرد. این نیز ممکن است که از طریق منظور نمودن استثنایی در بیمه‌نامه، نوع، علت یا مبلغ خسارت از شمول پوشش بیمه خارج شود. در بند (ت)، بخش ناچیزی از کارهای قراردادی اجرا شده، خسارت دیده است. با وجود این، بیمه‌گذار حق دریافت غرامت را بابت هزینه تعمیرات کارهای قراردادی، نه فقط تا میزان ارزش کارهای انجام شده خسارت دیده، بلکه تا حد مبلغ بیمه شده کارهای قراردادی خواهد داشت. دلیل این امر آن است که معمولاً، بیمه‌نامه‌ها پرداخت غرامت را به ارزش اموال بیمه شده محدود نمی‌کنند.

در بند (ث)، ممکن است تغییر ناخواسته در اوضاع فیزیکی جاده به قدری ناچیز به نظر برسد که اطلاق عنوان خسارت به آن چندان مناسب نباشد، اما در اینجا این تذکر لازم است که خسارت برحسب ماهیت تغییر (ناخواسته بودن) و نه درجه آن (ناچیز بودن) تعریف می‌شود. در عمل، هزینه بازگرداندن جاده به حالت قبل از وقوع حادثه، یا به دلیل اینکه هزینه زدودن گل از روی جاده جزئی و مبلغ آن از فرانشیز بیمه‌نامه کمتر است یا به دلیل وجود هرگونه شرط محدود کننده دیگر در بیمه‌نامه، تقریباً به‌طور حتم جبران‌ناپذیر است.

۳-۵. نقص

در بندهای (ج) و (چ)، هیچ‌گونه تغییری در وضعیت کارهای قراردادی رخ نداده است، لذا موضوع بروز خسارت منتفی است. بدین روی، واژه خسارت در مقایسه با «نقص» معنای محدودتری دارد و به ویژه نقص ذاتی کارهای قراردادی را در زمان اجرا، خواه در اثر طرح معیوب یا اجرای نادرست طرح، شامل نمی‌شود. در برخی موارد، متن شرط تأمین پوشش به نحوی تنظیم می‌شود که گذشته از زیان یا خسارت، انواع معینی از نقص نیز تحت پوشش قرار می‌گیرد.

۴-۵. خراب شدن طبیعی

در بند (ح)، درحالی که نقص اولیه خسارت به‌شمار نمی‌آید خراب شدن، حتی به صورت

طبیعی، به سبب آنکه تغییری ناخواسته است خسارت تلقی می‌شود ولو اینکه علت آن شرایط معیوب اولیه باشد (تفاوت بین «نقص» و «خراب شدن» بیشتر از نظر موارد استعمال مطرح است تا معنا). خراب شدن طبیعی در یک روند واکنش زنجیره‌ای طبیعی باعث وارد آمدن خسارت به قسمتهایی شده که قبلاً سالم بوده است. حدود پوشش یا عدم پوشش خراب شدن طبیعی و خسارتهای دیگر از طریق استثنائات بیمه‌نامه مشخص می‌شود.

۵-۵. زیان (از دست دادن)

در بند (خ)، بولدوزر از جمله امکان استفاده از آن به‌طور موقت از دست رفته است. اینکه عدم استفاده جزو استثنائات بیمه‌نامه است، فی‌نفسه موجب بطلان ادعای بیمه‌گذار نسبت به جبران هزینه بازیاقت بولدوزر نمی‌شود.

در بند (د)، بیمه‌گذار عملاً امکان دسترسی به بخشی از کارهای قراردادی را ندارد.

در عبارت «زیان یا خسارت وارده به اموال» صرف‌نظر از هرگونه زمینه احتمالی تداخل معنای اصطلاحات «زیان» و «خسارت»، «زیان» به معنای «از دست دادن» است اعم از اینکه موقتی یا دائم، کلی یا جزئی باشد و زیان، از دست دادن امکان دسترسی به اموال و در نتیجه عدم استفاده از آن را نیز شامل می‌شود. در صورتی که «زیان» در عبارتی به غیر از «زیان وارده به اموال» به کار رود ممکن است معنای دیگری داشته باشد. مثلاً در اصطلاح «زیان تبعی» به معنای نوع مشخصی از زیان نقدی است که در پیامد یک رویداد رخ می‌نماید و با زیان یا خسارت فیزیکی تفاوت دارد. در مذاکرات یا مکاتبات، لفظ «زیان» اغلب با مسامحه به معنای «وقوع زیان یا خسارت یا کلیه رویدادهای ناشی از یک منشأ یا علت اولیه» به کار می‌رود. چنانچه احتمال آن برود که استفاده از این اصطلاح در معنای اخیر در اوراق و الحاقیه‌های بیمه‌گران (مثلاً در خصوص فرانشیز) با مشکل تفسیر مواجه شود، باید با استعمال آن مخالفت کرد.

۵-۶. خرابی

در برخی از بیمه‌نامه‌ها، واژه «خرابی» به «زیان» و «خسارت» افزوده می‌شود. از یک زاویه دید گسترده‌تر، چنین به نظر می‌رسد که واژه «خرابی» زاید است و «خسارت» در کلیت مفهوم آن، «خرابی» را نیز دربر می‌گیرد. چنانکه در مورد بند (ث) توضیح داده شد، محقق شدن وقوع خسارت، تابع جزئی یا کلی بودن آن نیست.

پی‌نوشت

1. Advanced Study Group 208A. *Construction and Erection Insurance*, The Insurance Institute of London, London: 1985, pp. 10-16.

۲. هر چند اصطلاح «غرامت» (indemnity) غالباً در بیمه‌های اشخاص مورد استفاده قرار گرفته است لیکن با توجه به پیچیدگی نحوه هزینه‌ها یا خسارتهای جبران‌پذیر، در این مقاله و در این زمینه هم اصطلاح مناسبی تشخیص داده شده و به کار رفته است.